

Володимир Володимирович КАРПАЄВ*(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)*

ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У статті акцентовано увагу на тому, що проблема торгівлі людьми у США залишається надзвичайно актуальною через поєднання соціально-економічних, демографічних та геополітичних чинників. США є однією з найбільших країн світу з розвинутою економікою, що приваблює мігрантів і шукачів кращого життя, серед яких значна частина може опинитися у вразливому становищі. Саме ця вразливість часто використовується торговцями людьми, які експлуатують жертв у сферах примусової праці, сексуальної експлуатації чи домашнього рабства. Ситуацію ускладнює й той факт, що злочинці активно застосовують сучасні технології для вербування та контролю над людьми, а масштаби нелегальної міграції створюють додаткові ризики.

Узагальнено, що США має досить розвинені та прогресивні механізми протидії торгівлі людьми. Аргументовано, що для України цікавим є наступний досвід цієї країни: по-перше, поєднання потужної законодавчої бази з практичними механізмами підтримки жертв; по-друге, широке використання моделі «3Р» (кримінальне переслідування, захист, запобігання), яка дозволяє вести складні, багатопланові розслідування і захищати права потерпілих у процесі кримінального переслідування; по-третє, наявність особливої системи збору даних, яка в тому числі включає Національну гарячу лінію з питань торгівлі людьми; по-четверте, активне здійснення державно-приватного партнерства.

Ключові слова: законодавство, державна політика, протидія, торгівля людьми, Сполучені Штати Америки.

Постановка проблеми. Вирішення проблем, пов'язаних із протидією торгівлі людьми, потребує проведення комплексних теоретичних досліджень, зокрема присвячених вивченню зарубіжного досвіду у цій сфері. Зазначене пов'язано із тим, що вказана проблематика містить глобальний характер, і виходить за межі діяльності окремих держав. А відтак, країни, які вже досягли значних результатів у цій сфері, можуть поділитися практиками, що довели свою ефективність: це стосується не лише вдосконалення законодавчої бази чи механізмів кримінального переслідування злочинців, а й запровадження системи захисту та реабілітації постраждалих, проведення інформаційних кампаній, розвитку співпраці між державними структурами, громадськими організаціями та міжнародними інституціями. Такою країною, як вбачається, є Сполучені

Штати Америки.

Окремі проблемні питання, пов'язані із протидією торгівлі людьми, у своїх наукових працях розглядали Л. І. Аркуша, М. Г. Вербенський, В. М. Дрьомін, Я. Г. Лизогуб, В. А. Ліпкан, Є. Д. Скулиш, В. С. Філашкін та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованим є зарубіжний досвід протидії торгівлі людьми.

Мета статті полягає у тому, щоб узагальнити досвід США у сфері протидії торгівлі людьми та опрацювати можливості його використання в Україні. Задля досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання: здійснити аналіз правозастосовної практики США щодо протидії торгівлі людьми; розкрити положення чинного законодавства США, а також виділити коло суб'єктів протидії торгівлі людьми.

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження відзначимо, що саме США вважаються країною призначення для торгівлі людьми. Загалом у 2022 фінансовому році до прокурорів США було направлено 1912 осіб за злочини, пов'язані з торгівлею людьми, що на 26% більше, ніж 1519 осіб, направлених у 2012 році. Кількість осіб, притягнутих до відповідальності за торгівлю людьми, зросла більш ніж удвічі з 2012 по 2022 рік (з 805 до 1656 осіб). Кількість осіб, засуджених за торгівлю людьми, зросла з 578 осіб у 2012 році до 1118 осіб у 2022 році. З 1070 обвинувачених, яким було висунуто звинувачення у будь-якому з трьох видів злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, в окружному суді США у 2022 фінансовому році, 91% були чоловіками, 58% – білими, 20% – чорношкірими, 18% – латиноамериканцями, 95% – громадянами США, а 71% не мали попередніх судимостей. З 203 обвинувачених у трудовій окупації, рабстві, примусовій праці та торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, 69% були чоловіками, а 53% – чорношкірими. Для порівняння, з 523 обвинувачених у сексуальній експлуатації та інших насильствах над дітьми, 94% становили чоловіки, а 71% – білі¹.

У 2023 році Національна гаряча лінія з питань торгівлі людьми отримала загалом 30 162 суттєві сигнали по всій країні та повідомлення про 9 619 потенційних випадків торгівлі людьми, у яких йшлося про 16 999 потенційних жертв. Некумулятивні види торгівлі людьми, про які повідомлялося на Національну гарячу лінію з питань торгівлі людьми у 2023 році, включали 5572 випадки торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, 1558 випадків торгівлі людьми з метою трудової діяльності та 1021 ситуацію, що включали як торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації, так і трудової експлуатації. Демографічна інформація про некумулятивні випадки за 2023 рік включала 6676 дорослих, 2535 неповнолітніх, 6863 жінки, 1480 чоловіків, 1152 іноземних громадян та 934 особи з постійним мешканцем. У 2023 році Національний центр з питань

¹ Human Trafficking Data Collection Activities, 2024 / URL: <https://bjs.ojp.gov/library/publications/human-trafficking-data-collection-activities-2024>.

зниклих безвісти та експлуатованих дітей отримав понад 18 400 повідомлень про можливу торгівлю дітьми з метою сексуальної експлуатації, і кожен шостий (4800 випадків) з понад 28 800 випадків дітей, про які повідомлялося у 2023 році, ймовірно, став жертвою торгівлі дітьми з метою сексуальної експлуатації¹.

Тож, загалом, проблема торгівлі людьми у США залишається надзвичайно актуальною через поєднання соціально-економічних, демографічних та геополітичних чинників. США є однією з найбільших країн світу з розвиненою економікою, що приваблює мігрантів і шукачів кращого життя, серед яких значна частина може опинитися у вразливому становищі. Саме ця вразливість часто використовується торговцями людьми, які експлуатують жертв у сферах примусової праці, сексуальної експлуатації чи домашнього рабства. Ситуацію ускладнює й той факт, що злочинці активно застосовують сучасні технології для вербування та контролю над людьми, а масштаби нелегальної міграції створюють додаткові ризики.

Зауважимо, що Сполучені Штати визнають дві основні форми торгівлі людьми: примусову працю та торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації. У США примусова праця, яку іноді також називають торгівлею людьми, охоплює низку дій, коли особа використовує силу, шахрайство або примус для експлуатації праці чи послуг іншої особи. Елемент «діянь» примусової праці має місце, коли торговець людьми вербує, приховує, перевозить, надає або отримує особу для праці чи послуг. Засоби примусової праці включають використання торговцем людьми сили, шахрайства або примусу. Схема примусу може включати погрози силою, маніпуляції боргами, утримання заробітної плати, конфіскацію документів, що посвідчують особу, психологічний тиск, шкоду репутації, маніпулювання вживанням речовин, що викликають залежність, погрози іншим людям або інші форми примусу. Мета примусової праці в контексті торгівлі людьми полягає у тому, що злочинець має ціль експлуатувати працю чи послуги особи. Немає обмежень щодо місця розташування чи типу галузі. Торговці людьми можуть скоїти цей злочин у будь-якому секторі чи середовищі, легальному чи незаконному, включаючи, але не обмежуючись, сільськогосподарськими полями, фабриками, ресторанами, готелями, масажними салонами, шахтами, приватними будинками або операціями з торгівлі наркотиками². Торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації охоплює низку дій, коли торговець людьми використовує силу, шахрайство або примус, щоб змусити іншу особу до участі в сексуальних діях за комерційною цільовою аудиторією або спонукає дитину до участі в сексуальних діях за комерційною цільовою аудиторією. Ознаками торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації мають місце, коли «торговець»

¹ Human Trafficking 101. U.S. Department of Transportation / URL: <https://www.transportation.gov/stop-human-trafficking/human-trafficking-101>.

² About Human Trafficking / URL: <https://2021-2025.state.gov/humantrafficking-about-human-trafficking>.

використовує силу, шахрайство або примус. Примус у випадку торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації включає широкий спектр засобів, включених до визначення примусової праці. До них можуть належати погрози серйозної шкоди, психологічної шкоди, шкоди репутації, погрози іншим та маніпулювання боргами¹.

Жертвами торгівлі людьми можуть бути люди будь-якого віку, раси, етнічної приналежності, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, національності, імміграційного статусу, культурного походження, релігії, соціально-економічного класу та рівня освіти. У Сполучених Штатах до осіб, вразливих до торгівлі людьми, належать діти, які перебувають під опікою дітей та у системах ювенальної юстиції, включаючи прийомні сім'ї; втікачі та бездомні діти; діти-іноземці без супроводу та законного імміграційного статусу; особи, які шукають притулку; корінні американці та корінні жителі Аляски, особливо жінки та дівчата; особи з проблемами вживання психоактивних речовин; расові або етнічні меншини; трудові мігранти, включаючи працівників без документів та учасників візових програм для тимчасових працівників; іноземні громадяни, що є домашніми працівниками в дипломатичних домогосподарствах; особи з обмеженим володінням англійською мовою; особи з інвалідністю; ЛГБТКІ+ особи; та жертви насильства з боку інтимного партнера або інших форм домашнього насильства².

Імміграційна та митна служба США (ICE) є лідером у глобальній боротьбі з торгівлею людьми, проактивно виявляючи, припиняючи та ліквідуючи транскордонні організації торгівлі людьми, а також мінімізуючи ризик, який вони становлять для національної та громадської безпеки. За допомогою розслідувань Міністерства внутрішньої безпеки (HSI) та Операцій з правозастосування та вилучення (ERO) використовується підхід, орієнтований на жертв, який однаково цінує як ідентифікацію та стабілізацію жертв, так і стримування, розслідування та переслідування торговців людьми. Так, HSI відіграє важливу роль у боротьбі з торгівлею людьми, співпрацюючи зі своїми партнерами з правоохоронних органів для стримування, припинення та ліквідації злочинної мережі, що займається торгівлею людьми. Вона виконує цю місію, повною мірою використовуючи свої повноваження та досвід, вилучаючи активи та ліквідуючи стимули для отримання прибутку, а також співпрацюючи з неурядовими організаціями для захисту та допомоги жертвам і притягнення торговців людьми до відповідальності. Спеціальні агенти тісно співпрацюють з Програмою допомоги жертвам (VAP) HSI, яка є центральним елементом орієнтованого на жертв підходу HSI до розслідування злочинів віктимізації та експлуатації. VAP реагує на проблеми жертв у широкому спектрі федеральних злочинів, включаючи торгівлю людьми. VAP надає критично важливий ресурс для розслідувань та кримінального переслідування HSI, забезпечуючи жертвам

¹ Там само.

² About Human Trafficking / URL: <https://2021-2025.state.gov/humantrafficking-about-human-trafficking>.

доступ до прав та послуг, на які вони мають право за законом, а також до допомоги, яка їм потрібна, щоб вони могли активно та повноцінно брати участь у процесі кримінального правосуддя¹.

ERO відіграє життєво важливу роль у протидії торгівлі людьми через негромадян, з якими вони взаємодіють. Ця група населення могла стати жертвою до взаємодії з ERO або будь-коли під час розгляду питання про їхній імміграційний статус. ERO виявляє, перевіряє та реагує на потенційних жертв і торговців людьми у своїх центрах утримання. Співробітники ERO тісно співпрацюють з ICE Intelligence та HSI для перевірки та потенційного розслідування. ICE відіграє вирішальну роль у підтримці місії Центру боротьби з торгівлею людьми (CCHT) Міністерства внутрішньої безпеки та соціальної безпеки США щодо просування правоохоронних операцій у сфері боротьби з торгівлею людьми, захисту жертв та посилення зусиль щодо запобігання цьому шляхом узгодження можливостей та досвіду DHS. CCHT – це перший єдиний міжкомпонентний координаційний центр для боротьби з торгівлею людьми та імпортом товарів, вироблених з використанням примусової праці. Це загальнодержавна ініціатива DHS, що складається з 16 допоміжних офісів та компонентів, очолюваних ICE HSI. Крім того, Відділ програм утримання під вартою (CPD) ERO та Національна програма операцій з втікачами (NFOP) ICE ERO є призначеними зв'язковими компонентами CCHT².

Окремо, в рамках піднятої у статті проблематики, необхідно зауважити, що у США Міністерство праці відіграє важливу роль у боротьбі з торгівлею людьми, співпрацюючи при цьому з федеральними, державними, місцевими та міжнародними партнерами. Пріоритетами Міністерства праці є наступні:

1) забезпечення захисту праці. Міністерство праці стратегічно зосереджує свої зусилля щодо забезпечення дотримання правил на галузях, де рівень порушень трудового законодавства високий, а вразливі низкооплачувані працівники часто неохоче відстоюють свої права та висловлюють свою думку. Департамент також проводить інформаційно-просвітницьку роботу та моніторинг мігрантів та сезонних сільськогосподарських працівників, які є ще однією потенційно вразливою групою населення;

2) забезпечення Міністерством праці дотримання федерального трудового законодавства та захист інформаторів також мають вирішальне значення для боротьби з торгівлею людьми, оскільки ми потенційно можемо вирішити проблему експлуатації праці, перш ніж вона досягне рівня торгівлі людьми;

3) допомога жертвам торгівлі людьми. Завдяки ресурсам та досвіду у сфері працевлаштування та навчання, Міністерство праці також допомагає жертвам торгівлі людьми повернутися на ринок праці та отримати доступ

¹ What Is Human Trafficking? / URL: <https://www.ice.gov/features/human-trafficking>.

² What Is Human Trafficking? / URL: <https://www.ice.gov/features/human-trafficking>.

до економічних можливостей;

4) Міністерство праці сприяє міжнародним дослідженням, технічній допомозі та моніторингу, особливо щодо найгірших форм дитячої праці. Ми маємо повноваження згідно із Законом про повторне уповноваження жертв торгівлі людьми від 2005 року контролювати та боротися з примусовою та дитячою працею в іноземних країнах¹.

Важливо вказати, що у Сполучених Штатах Америки функціонує Національна гаряча лінія з питань торгівлі людьми, що фінансується Міністерством охорони здоров'я та соціальних служб США (HHS) та управляється проектом Polaris. Вона збирає дані про потенційні випадки торгівлі людьми по всій території Сполучених Штатів. Ці повідомлення надходять від осіб, які повідомляють про свою віктимізацію, членів громади та неурядових організацій, серед інших. Повідомлення або сигнали на гарячу лінію надходять різними способами: дзвінками, текстовими повідомленнями, електронними листами, онлайн-чатами з персоналом гарячої лінії та повідомленнями про натяки за допомогою стандартизованої онлайн-форми. Гаряча лінія розглядає отримані суттєві сигнали на наявність доказів потенційної торгівлі людьми. У 2023 році гаряча лінія отримала інформацію про 9619 потенційних випадків торгівлі людьми, серед яких 16 999 підозрюваних жертв. З них близько 58 % були класифіковані як торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, близько 16 % як торгівля людьми з метою трудової діяльності, близько 11 % як торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації та трудової експлуатації, та близько 15 % як невизначені².

Аналізуючи досвід США, важливим аспектом, якому варто приділити увагу, є державно-приватне партнерство у досліджуваній сфері суспільного життя. Варто зауважити, що у Сполучених Штатах функціонує Консультативна рада з питань державно-приватного партнерства для припинення торгівлі людьми. Вона була створена Законом про захист жертв торгівлі людьми 2017 року, який було прийнято 21 грудня 2018 року. Закон надав офіційну платформу для представників некомерційних груп, наукових кіл та неурядових організацій для консультування федерального уряду та надання рекомендацій Міжвідомчій робочій групі Президента з моніторингу та боротьби з торгівлею людьми (PITF) щодо федеральної політики та програм боротьби з торгівлею людьми, зокрема у сферах запобігання та обслуговування жертв³. Згідно із згаданим вище Законом, обов'язки Ради полягають у наступному: 1) бути неурядовим дорадчим органом для Старшої операційної групи з питань політики; 2) переглядати політику та програми федерального уряду, що спрямовано на боротьбу з торгівлею людьми, включаючи програми, що стосуються надання послуг

¹ Combating Labor Exploitation and Human Trafficking / URL: <https://www.dol.gov/agencies/oasp/resources/trafficking>.

² Finklea Kristin Criminal Justice Data: Human Trafficking / URL: <https://www.congress.gov/crs-product/R47211>.

³ Public-Private Partnership Advisory Council to End Human Trafficking / URL: <https://2021-2025.state.gov/public-private-partnership-advisory-council-to-end-human-trafficking>.

жертвам; 3) виступати контактною особою з Консультативною радою США з питань торгівлі людьми для федеральних агентств, які звертаються до некомерційних груп та неурядових організацій за допомогою; 4) розробляти оцінки та рекомендації для забезпечення відповідності політики та програмних зусиль федерального уряду; 5) подавати звіт у співпраці з Консультативною радою США з питань торгівлі людьми, який містить висновки Ради щодо того, якою мірою федеральна політика та програми, спрямовані на боротьбу з торгівлею людьми¹.

Висновки. Підбиваючи підсумок аналізу досвіду США слід вказати, що ця країна має досить розвинені та прогресивні механізми протидії торгівлі людьми. Як вбачається, для України цікавим є наступний досвід розглянутої нами країни: по-перше, поєднання потужної законодавчої бази з практичними механізмами підтримки жертв; по-друге, широке використання моделі «ЗР» (кримінальне переслідування, захист, запобігання), яка дозволяє вести складні, багатопланові розслідування і захищати права потерпілих у процесі кримінального переслідування; по-третє, наявність особливої системи збору даних, яка, в тому числі, включає Національну гарячу лінію з питань торгівлі людьми; по-четверте, активне здійснення державно-приватного партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. About Human Trafficking / URL: <https://2021-2025.state.gov/humantrafficking-about-human-trafficking>.
2. Combating Labor Exploitation and Human Trafficking / URL: <https://www.dol.gov/agencies/oasp/resources/trafficking>.
3. Finklea Kristin Criminal Justice Data: Human Trafficking / URL: <https://www.congress.gov/crs-product/R47211>.
4. Human Trafficking 101. U.S. Department of Transportation / URL: <https://www.transportation.gov/stop-human-trafficking/human-trafficking-101>.
5. Human Trafficking Data Collection Activities, 2024 / URL: <https://bjs.ojp.gov/library/publications/human-trafficking-data-collection-activities-2024>.
6. Public-Private Partnership Advisory Council to End Human Trafficking / URL: <https://2021-2025.state.gov/public-private-partnership-advisory-council-to-end-human-trafficking>.
7. What Is Human Trafficking? / URL: <https://www.ice.gov/features/human-trafficking>.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025

Volodymyr V. KARPAEV,
Postgraduate Student

¹ Там само.

THE EXPERIENCE OF THE UNITED STATES OF AMERICA IN THE FIELD OF COMBATING HUMAN TRAFFICKING AND THE POSSIBILITY OF ITS USE IN UKRAINE

The emphasis is placed on the fact that the problem of human trafficking in the USA remains extremely relevant due to a combination of socio-economic, demographic and geopolitical factors. The USA is one of the largest countries in the world with a developed economy, which attracts migrants and seekers of a better life, a significant part of whom may find themselves in a vulnerable position. It is this vulnerability that is often used by human traffickers who exploit victims in the areas of forced labor, sexual exploitation or domestic slavery. The situation is also complicated by the fact that criminals actively use modern technologies to recruit and control people, and the scale of illegal migration creates additional risks.

It is summarized that the USA has quite developed and progressive mechanisms for combating human trafficking. It is argued that the following experience of this country is interesting for Ukraine: first, the combination of a powerful legislative framework with practical mechanisms for supporting victims; second, the widespread use of the “3P” model (prosecution, protection, prevention), which allows for complex, multi-layered investigations and the protection of victims’ rights in the process of criminal prosecution; third, the presence of a special data collection system, which includes the National Human Trafficking Hotline; fourth, the active implementation of public-private partnerships.

Keywords: *legislation, public policy, counteraction, human trafficking, United States of America.*